

Varhaiskasvatuksen laadusta

24.1.2025

Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on tapahtunut reilun kymmenen vuoden aikana useita muutoksia, joilla varhaiskasvatuksen laatutasoa on haluttu nostaa. Laadulla tarkoitetaan yleisen määritelmän mukaan vaatimustenmukaisuutta (Vlasov ym., 2018, s. 15). Yhtenä merkittävimpänä muutoksena on ollut hallintoalan muutos sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudesta opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen vuonna 2013 (Kinos ym., 2021, s. 23). Tämän rakenteellisen uudistuksen myötä tehtiin myös siirtymä päivähoidosta varhaiskasvatuksen aikaan (Ranta ym., 2021, s. 60).

Laadunhallinta

Varhaiskasvatuksen laadunhallintaa ohjaavat ja säätelevät kansallinen lainsäädäntö sekä opetussuunnitelmat (Karvi, 2023, s. 8). Varhaiskasvatuksen osalta tämä tarkoittaa varhaiskasvatuslakia (540/2018) ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, josta viimeisin päivitetty versio julkaistiin 2022. Varhaiskasvatuksen laadunhallinnassa Kansallinen koulutuksen arviointikeskuksen Karvin tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja palveluntuottajia heidän laatutyössään (Karvi, 2023, s. 21).

Organisaatioissa ja yksiköissä laatutyö on keskeinen johtamisen väline, ja sen toteuttamisen kannalta on tärkeää, että työ on hyvin suunniteltua ja sen toteutus tulee lähelle työntekijän arkea varhaiskasvatuksessa (Vlasov, 2024). Laatutyön tavoitteiden tulee siis olla koko henkilöstölle ymmärrettäviä, konkreettisia sekä merkityksellisiä; kun henkilöstö osallistuu laatutavoitteiden määrittelyyn, se myös pystyy sujuvammin sitoutumaan laatutason tavoitteluun (Vlasov, 2024).

Varhaiskasvatuksen laatutyön kehittämistarpeet

Varhaiskasvatuksen laatutyön kehittämistarpeet näyttäytyvät esimerkiksi laatutyöhön liittyvän koulutuksen tarpeellisuutena, resursointitarpeina sekä verkostoitumiseen ja vertaisoppimiseen liittyvinä kysymyksinä (Vlasov, 2024). Resurssointitarpeet ovatkin olleet yksiä ajankohtaisimpia varhaiskasvatuksen kysymyksiä alan veto- ja pitovoimateemojen lisäksi. Pätevä ja ammattitaitoinen varhaiskasvatushenkilöstö on tärkeä osa laadukasta varhaiskasvatuksen toteutumista (Vlasov ym., 2018, s. 46). Varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen käytännön varhaiskasvatustyössä edellyttää henkilöstön monipuolista ammatillista osaamista (Vlasov ym., 2018, s. 50). Pätevä henkilöstö kuitenkin puuttuu monin paikoin, jolloin varhaiskasvatuksen laatua on toteuttamassa suuri joukko alalle pätevöimättömiä henkilöitä.

Varhaiskasvatusalalla on vallinnut jo vuosia huutava pula varsinkin korkeasti koulutetuista varhaiskasvattajista. Esimerkiksi Helsingistä puuttuu yli 50 prosenttia pätevistä varhaiskasvatuksen opettajista; luku tarkoittaa yli 1300 henkilöä (Aalto, 2023). Kuitenkin Kansallinen koulutuksen arviointikeskus on määritellyt jo vuonna 2018 yhtenä laadun indikaattorina olevan sen, että varhaiskasvatuksen toteuttamiseen varataan sellaiset henkilöstö- ja taloudelliset resurssit sekä suunnitellaan henkilöstörakenne siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet pystytään toteuttamaan (Vlasov ym., 2018, s. 72).

Karvin vuoden 2021 arvioinnissa varhaiskasvatustyötä hankaloittavista tekijöistä puolestaan esiin nousivat kiire, työn pirstaleisuus sekä ennakoimattomuus, joiden nähtiin olevan seurausta erityisesti henkilöstöpulasta (Siipainen ym., 2021, s. 5). Kyseisen arvioinnin mukaan pula pätevästä henkilöstöstä näkyy myös johtajien työnkuvissa esimerkiksi alati vaihtuvan ja kouluttamattoman henkilöstön vaatimana tukena. Sijaisjärjestelyt ja rekrytoinnit vievät myös johtajien aikaa, mikä taas voi olla pois pitkäjänteistä kehittämistyötä (Siipainen ym., 2021, s. 5). Tällaisessa henkilöstötilanteessa suunnitelmallinen ja hallittu laatutyö on erityisen tärkeää ja merkityksellistä. Laatutyö vapauttaa esimerkiksi henkilöstön voimavaroja johonkin uuteen ja vähentää kiireen tuntua (Vlasov, 2024).

Virpi Nikkola
lehtori
SeAMK

Lähteet

Aalto, M. 2023. Karut luvut julki: Helsingin päiväkotien opettajista puuttuu yli puolet. Helsingin sanomat.

Karvi 2023. Koulutus- ja kasvatusalan laadunhallinnan keskeiset elementit. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Kinos, J. Rosqvist, L., Alho-Kivi, H. & Korhonen, R. 2021. Suomalaisen varhaiskasvatuksen työ- ja toimintatavat opetussuunnitelmissa. Kasvatus & Aika, 15(2), 22–42.

Ranta, S., Sajaniemi, N., Eskelinen, M. & Lämsä, T. 2021. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen – Pedagogisen toiminnan edellytykset suomalaisessa päivähoidossa ja varhaiskasvatuksessa. Kasvatus & Aika 15 (2) 2021, 60–72.

Siipainen, A., Sarkkinen, T., Vlasov, J., Marjanen, J., Fonsén, E., Heikkinen, S. Hjelt, H., Lahtinen, J., Lohi, N. & Mäkelä, M. 2021. ”Yhdessä yritetään tehdä parasta mahdollista varhaiskasvatusta ja laatua jokaisen lapsen päivään” – Varhaiskasvatuksen moninaiset johtamisrakenteet ja johtaminen. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Vlasov, J. 2024. Suomalaisen koulutuksen ja varhaiskasvatuksen laadunhallinta. Luentomateriaali. Itä-Suomen yliopisto.

Vlasov, J., Salminen, J., Repo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukarinen, T., Parrila, S. & Sulonen, H. 2018. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.